

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

KESANTUNAN MELAYU DALAM MAJLIS AKAD NIKAH ADAT PERPATIH
DAN ADAT TEMENGGUNG DI BEBERAPA
DAERAH TERPILIH

ASFALAILA BINTI AJIS

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT
UNTUK MEMPEROLEH IJAZAH
DOKTOR FALSAFAH (PENDIDIKAN BAHASA MELAYU)

FAKULTI BAHASA DAN KOMUNIKASI
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2016

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

ABSTRAK

Kajian ini menfokuskan kesantunan orang Melayu dalam majlis akad nikah menurut adat Perpatih (AP) dan adat Temenggung (AT) di beberapa daerah terpilih di negeri Perak, Negeri Sembilan, Melaka dan Johor. Tiga objektif utama ialah menghuraikan struktur luaran dan dalaman majlis akad nikah AP dan AT, menganalisis secara perbandingan kesantunan lisan dan bukan lisan dan juga membincangkan strategi kesantunan dalam sesi khutbah nikah. Pendekatan kualitatif telah digunakan dalam kajian ini, manakala kaedah kajian diimplimentasi menerusi kajian lapangan, pemerhatian, temu bual dan kepustakaan. Sejumlah 12 majlis akad nikah dari lima daerah yang mengamalkan AP dan AT telah dipilih bagi pengumpulan data primer. Data yang dikumpul dianalisis secara deskriptif serta diperkukuh dengan maklumat statistik subjektif. Model Kesantunan Bersepadu yang dibina secara eklektik, hasil gabungan Model al-Ghazali, Za'ba, Tenas Effendy, Grice, Lakoff dan Leech dijadikan landasan dalam penganalisan data. Analisis deskriptif menjelaskan terdapat titik persamaan, perbezaan serta keunikan dalam majlis akad nikah AP dan AT. Majlis akad nikah AP lebih menampakkan kerencaman dalam peraturan adat, kreativiti berpantun serta penggunaan peribahasa dibandingkan dengan adat Temenggung. Dapatan kajian turut menunjukkan terdapat aspek inovasi diterapkan dalam struktur dalaman, luaran, kesantunan lisan dan bukan lisan dengan motif menyesuaikan dengan perkembangan semasa, manakala isi khutbah nikah pula menekankan nilai pendidikan dari sudut syariat, peraturan adat sosiobudaya dan cabaran dalam kehidupan berumahtangga. Kajian ini menyimpulkan bahawa konsep kesantunan dalam majlis akad nikah AP dan AT merupakan gabungan sosiobudaya Melayu dan syariat Islam, malah dalam menghadapi cabaran modenisasi, majlis akad nikah AP dan AT masih dapat mempertahankan ciri asal budaya Melayu daripada dicemari. Implikasi kajian menunjukkan betapa perlu orang Melayu memelihara dan menghayati kembali nilai dan budaya kesantunan yang telah mereka warisi kerana ia merupakan cerminan jati diri bangsa Melayu.

MALAY POLITENESS IN PERPATIH AND TEMENGGUNG CUSTOMS IN MARRIAGE SOLEMNIZATION CEREMONIES OF SELECTED DISTRICTS

ABSTRACT

This study is focused on politeness in the Malay marriage solemnization ceremonies in Perpatih (AP) and Temenggung (AT) customs of selected districts in Perak, Negeri Sembilan, Melaka and Johor. The main objectives are to explain the internal and external structures of politeness in the AP and AT marriage solemnization ceremonies, to conduct a comparative analysis of politeness in verbal and nonverbal condition and to discuss strategies used in marriage sermon session. This study was conducted using qualitative approach and data was collected through field studies, observations, interviews and library research. A total of 12 marriage solemnization ceremonies of AP and AT from five districts were collected as primary data. Data collected was analyzed descriptively and supported by descriptive statistical information. Integrated Politeness Model was eclectically formed by integrating al-Ghazali Model, Za'ba, Tenas Effendy, Grice, Lakoff and Leech Politeness Model in analyzing the data. Descriptive analysis shows that there is similarities, differences and uniqueness in the marriage solemnization ceremonies of AP and AT. AP marriage solemnization ceremonies includes various compositions of sociocultural customs and regulations, as well as the use of proverbs and the Malay poem (pantun) creatively as to compare with the Temenggung custom. The findings further show that there are characteristics of innovation and new values being applied in the structure of internal, external, verbal and nonverbal politeness in accordance with current trend. The content of the marriage sermon also emphasizes on the values of education in Islamic law, the rules of traditional law and the challenges of married life. Conclusions from the study show that the concept of politeness in the marriage solemnization ceremonies of the Malays AP and AT is a combination of Malay sociocultural and Islamic law. In facing the challenges of modernization, the marriage solemnization ceremony of AP and AT are still able to maintain their original values of Malay tradition. The implications of the study show that the Malays need to preserve and appreciate the values of politeness inherited since it is the reflection of Malay identity.

KANDUNGAN

Muka Surat

PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xvi
SENARAI RAJAH	xviii
SENARAI SINGKATAN	xix

BAB 1 PENDAHULUAN

1.1	Pengenalan	1
1.2	Latar Belakang Kajian	1
1.3	Permasalahan Kajian	9
1.4	Objektif Kajian	12
1.5	Soalan Kajian	13
1.6	Batasan Kajian	13
1.7	Rasional Pemilihan Judul Kajian	15
1.8	Kepentingan Kajian	16
1.9	Definisi Konseptual	17

1.9.1	Kesantunan Melayu	18
1.9.2	Akad Nikah	22
1.9.3	Adat	25
1.9.4	Adat Perpatih	28
1.9.5	Adat Temenggung	33
1.10	Kesimpulan	35

BAB 2 TINJAUAN LITERATUR

2.1	Pengenalan	36
2.2	Sorotan Literatur	37
2.3	Model Kesantunan	49
2.3.1	Model Kesantunan Al-Ghazali (1981)	49
2.3.2	Model Kesantunan Za'ba (1953/2002)	59
2.3.3	Model Kesantunan Tenas Effendy (2005)	65
2.3.4	Model Kesantunan Grice (1975)	70
2.3.5	Model Kesantunan Lakoff (1975)	74
2.3.6	Model Kesantunan Leech (1983)	76
2.4	Kesantunan Dari Perspektif Islam	79
2.5	Perbezaan Nilai Kesantunan Orang Melayu dengan Nilai Kesantunan Barat	82
2.6	Model dan Kerangka Kajian	84
2.7	Kesimpulan	88

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

3.1	Pengenalan	90
3.2	Reka Bentuk Kajian	92
3.3	Populasi dan Sampel Kajian	91
3.4	Kerangka Kajian	96
3.5	Instrumen Kajian	97
3.5.1	Rakaman	97
3.5.2	Temu Bual	98
3.5.3	Pemerhatian	100
3.6	Kaedah Pengumpulan Data	101
3.7	Analisis Triangulasi	104
3.8	Kesimpulan	106

**BAB 4 ANALISIS KESANTUNAN STRUKTUR LUARAN
DAN DALAMAN**

4.1	Pengenalan	107
4.2	Kesantunan Struktur Luaran	108
4.2.1	Kesantunan Sewaktu Permulaan Majlis	109
4.2.2	Kesantunan Sewaktu Menyambut Ketibaan Pengantin	116
4.3.3	Perbezaan Tempat Akad Nikah	123
4.2.4	Kesantunan Sewaktu Menjemput Pengantin Lelaki	126
4.3	Kesantunan Struktur Dalaman	130
4.3.1	Kesantunan Sebelum dan Permulaan Majlis	130

4.3.2	Kesantunan Sewaktu Pertengahan Majlis	139
4.3.3	Kesantunan Sewaktu Penutup Majlis	156
4.4	Kesimpulan	160

BAB 5 ANALISIS KESANTUNAN LISAN DAN BUKAN LISAN

5.1	Pengenalan	161
5.2	Perbandingan Strategi Sistem Panggilan	163
5.2.1	Panggilan Ganti Nama Diri Pertama	164
5.2.2	Panggilan Ganti Nama Diri Kedua	169
5.2.3	Panggilan Ganti Nama Diri Ketiga	175
5.3	Perbandingan Ungkapan Rabbani dan Islami	178
5.3.1	Ungkapan Basmallah, Al-Hamdulillah dan Tahmid	180
5.3.2	Ungkapan Islami dan Bahasa Arab	182
5.3.3	Ungkapan Al-Fatihah, Selawat, Istiqfar dan InsyaAllah	185
5.3.4	Ungkapan Doa, Pembuka dan Penutup Salam	186
5.4	Perbandingan Kesantunan Berhemah dan Berpekerti Mulia	189
5.4.1	Strategi Cadangan	190
5.4.2	Strategi Penafian	190
5.4.3	Strategi Jangkaan	192
5.4.4	Strategi Silaan	194
5.4.5	Strategi Sapaan	197

5.4.6	Strategi Harapan	199
5.4.7	Strategi Uswatun Hasanah	200
5.4.8	Strategi Merendahkan Diri	202
5.4.9	Strategi Ikhlas	205
5.4.10	Strategi Hormat Menghormati	207
5.4.11	Strategi Kemaafan	209
5.4.12	Strategi Bersabar	210
5.4.13	Strategi Ketaatan	212
5.4.14	Strategi Kasih Sayang	213
5.4.15	Strategi Bersyukur	215
5.4.16	Strategi Kesederhanaan	217
5.5	Perbandingan Kesantunan Permuafakatan	218
5.5.1	Strategi Persetujuan dan Penerimaan	219
5.5.2	Strategi Pengesahan	221
5.5.3	Strategi Kerjasama	222
5.5.4	Strategi Penyelesaian	224
5.5.5	Strategi Perbincangan dan Rundingan	225
5.5.6	Strategi Memberi Ruang dan Memudahkan	227
5.6	Perbandingan Kesantunan Penghargaan	229
5.6.1	Strategi Terima Kasih	231
5.6.2	Strategi Mengalu-alukan Tetamu	232
5.6.3	Strategi Menghormati Wanita	234
5.6.4	Strategi Menepati Masa	236

5.6.5	Strategi Mengucapkan Tahniah	237
5.6.6	Strategi Puji-Pujian	238
5.7	Perbandingan Kesantunan Penggunaan Wakil	240
5.7.1	Memperkenalkan Diri, Wakil Saudara, Ahli Keluarga dan Jiran Terdekat	241
5.7.2	Mewakilkkan Tuan Imam dan Jurunikah	243
5.7.3	Wakil Lelaki dan Perempuan	244
5.7.4	Wakil Buapak	245
5.7.5	Wakil Semenda	248
5.7.6	Wakil Jurupantun Perempuan dan Lelaki	250
5.7.7	Wakil Tuan Rumah	252
5.7.8	Wakil Saksi	253
5.7.9	Wakil Bapa Saudara	254
5.7.10	Wakil Datuk Saudara	255
5.7.11	Wakil Rakan Rapat	256
5.7.12	Wakil Abang Kandung	257
5.8	Perbandingan Kesantunan Rujukan	258
5.8.1	Rujukan Individu, Keluarga dan Masyarakat	258
5.8.2	Rujukan Data dan Mas Kahwin	261
5.8.3	Rujukan Perjanjian dan Dokumen	263
5.8.4	Rujukan Negeri dan Tempat	264
5.9	Perbandingan Kesantunan Nasihat dan Pesanan	266
5.9.1	Nasihat Tuan Imam, Jurunikah, Buapak dan Wakil Semenda	266

5.9.2	Nasihat Bapa dan Ibu Pengantin Perempuan	268
5.9.3	Ucapan Balas Pengantin Perempuan	270
5.10	Perbandingan Kesantunan Nasihat-Menasihati	271
5.10.1	Strategi Nasihat Bentuk Teguran	272
5.10.2	Strategi Nasihat Bentuk Usikan	274
5.10.3	Strategi Nasihat Bentuk Sindiran	275
5.11	Perbandingan Kesantunan Retorik Melayu dan Dialek	276
5.11.1	Retorik Melayu Bentuk Pantun	278
5.11.2	Retorik Melayu Bentuk Teromba dan Perbilangan	283
5.11.3	Retorik Melayu Bentuk Peribahasa	293
5.11.4	Retorik Melayu Bentuk Eufemisme	295
5.11.5	Retorik Melayu Bentuk Dialek Negeri Sembilan, Kedah dan Perak	297
5.12	Adab dan Kesantunan Bukan Lisan	301
5.12.1	Adab Berpakaian	302
5.12.2	Adab dalam Cara Duduk	307
5.12.3	Adab Penggunaan Ruang	309
5.12.4	Adab Bersalam dan Berjabat Tangan	313
5.12.5	Adab Bertandang dan Melayan Tetamu	316
5.12.6	Adab Menguap dan Bersin	318
5.12.7	Adab Memberi Perhatian Ketika Majlis	319
5.12.8	Adab Senyuman dan Ketawa	321
5.12.9	Adab Berbicara Secara Berlemah lembut	322
5.12.10	Adab Menjunjung Kasih	324

5.12.11	Adab Pemilihan Warna Tema Busana dan Hadiah	325
5.12.12	Adab Ketika Berjalan dan Melintas	327
5.12.13	Adab Bergurau dan Berjenaka	329
5.12.14	Adab Menghormati Masjid	331
5.13	Kesimpulan	332

BAB 6 ANALISIS KESANTUNAN DALAM KHUTBAH AKAD NIKAH

6.1	Pengenalan	333
6.2	Strategi Kesesuaian Kandungan dan Sasaran	335
6.3	Strategi Peringatan dan Pesanan	339
6.4	Strategi Contoh dan Teladan	342
6.5	Strategi Amal Ma'ruf Nahi Mungkar	345
6.6	Strategi Ibrah Daripada Al-Quran dan Hadith	347
6.7	Strategi Rangsangan dan Ganjaran	349
6.8	Strategi Bahasa Rayuan dan Pujukan	351
6.9	Kesimpulan	353

BAB 7 KESIMPULAN DAN CADANGAN

7.1	Pengenalan	354
7.2	Perbincangan	355
7.3	Implikasi Kajian	381
7.4	Saranan Kajian Lanjutan	392
7.5	Kesimpulan	393

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

XV

RUJUKAN

384

GLOSORI ISTILAH AP dan AT

498

LAMPIRAN A: Senarai Gambar

402

LAMPIRAN B: Sampel Transkripsi Temu bual

423

LAMPIRAN C: Sampel Transkripsi Majlis Perkahwinan AP dan AT

445

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
3.1	Lokasi Majlis Perkahwinan Orang Melayu	95
4.1	Waktu Ketibaan Rombongan Lelaki Masa Akad Nikah AP dan AT	110
4.2	Perlakuan Menyambut Ketibaan Rombongan Lelaki AP dan AT	120
4.3	Lokasi Tempat Akad Nikah	125
4.4	Adat Menjemput Pengantin Lelaki	127
4.5	Perbandingan Rundingan Ketika Permulaan Majlis	133
4.6	Perbandingan Masa Rundingan dalam Majlis Perkahwinan	136
4.7	Perbandingan Adat Memberi Sirih	145
4.8	Wakil Ambil Giliran dalam Rundingan AP dan AT	147
4.9	Perbandingan Aspek Berdoa	157
4.10	Jamuan Makan dalam Majlis Akad Nikah AP dan AT	159
5.1	Strategi Perbandingan dalam Kesantunan Lisan	162
5.2	Panggilan Ganti Nama Diri Pertama AP dan AT	165
5.3	Jenis Ganti Nama Diri Kedua AP dan AT	172
5.4	Panggilan Ganti Nama Diri Ketiga AP dan AT	176
5.5	Ungkapan Rabbani dan Islam AP dan AT	179
5.6	Strategi Kesantunan Berhemah dan Berakhlak Mulia	190
5.7	Strategi Uswatun Hasanah dalam AP dan AT	201
5.8	Strategi Pemuaafakatan dalam AP dan AT	218

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

xvii
ptbupsi

5.9	Strategi Kesantunan Penghargaan dalam AP dan AT	230
5.10	Strategi Penggunaan Wakil AP dan AT	240
5.11	Strategi Kesantunan Rujukan dalam AP dan AT	259
5.12	Strategi Kesantunan Nasihat dan Pesanan	266
5.13	Strategi Kesantunan Nasihat-Menasihati dalam AP dan AT	272
5.14	Strategi Retorik Melayu dalam AP dan AT	278
5.15	Strategi Retorik Melayu dalam Bentuk Dialek AP dan AT	297
5.16	Jenis Pakaian Ketika Majlis Akad Nikah dalam AP dan AT	304

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka Surat
2.1	Konsep Guanxi dalam Kesantunan Budaya Orang Cina	48
2.2	Model Kesantunan Al-Ghazali (1981)	59
2.3	Model Kesantunan Za'ba (1953/2000)	65
2.4	Model Kesantunan Tenas Effendy (2005)	70
2.5	Model Kesantunan Grice (1975)	71
2.6	Model Kesantunan Lakoff (1975)	77
2.7	Model Kesantunan Leech (1983)	78
2.8	Nilai dalam Kesantunan Barat Menurut Brown & Levinson dan Leech	84
2.9	Model Kesantunan Bersepadu (MKB)	88
3.1	Lokasi Majlis Akad Nikah AP dan AT	94
3.2	Struktur Akad Nikah Orang Melayu AP dan AT	95
3.3	Kerangka Konseptual	96
3.4	Analisis Triangulasi	105
5.18	Kedudukan Hadirin Majlis Akad Nikah dalam AT	309
5.19	Kedudukan Hadirin Majlis Akad Nikah dalam AP	312

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

xix
ptbupsi

SENARAI SINGKATAN

AP	Adat Perpatih
AT	Adat Temenggung
JP	Jurupantun
Kg.	Kampung
MK	Mas kahwin
MP	Majlis perkahwinan
ms	Muka surat
-NYA	Allah
RMP	Rakaman Majlis Perkahwinan
PL1	Pengantin lelaki pertama
PL2	Pengantin lelaki kedua
S.W.T.	Subhanahu wa Ta'ala
S.A.W.	Sallallahu 'alaihi wassalam
WH	Wang hantaran

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

SENARAI GAMBAR

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

No.Gambar**Muka Surat**

1.1	Pengantin Perempuan Diarak dengan Tandu dalam Adat Perpatih Di Rumah Pengantin Perempuan	402
1.2	Pengantin Perempuan Diarak dengan Tandu dalam Adat Perpatih Di Rumah Pengantin Lelaki	402
1.3	Persembahan Bunga Pahar dan Boko Sebelum Upacara Bersanding Di Rumah Pengantin Lelaki dalam Adat Perpatih	403
1.4	Persembahan Silat dalam Adat Perpatih	403
1.5	Dua Orang Semenda Menjemput Pengantin Lelaki dan Keluarga dalam Adat Perpatih	404
1.6	Majlis Resepsi dalam Adat Temenggung	404
1.7	Dua Orang Semenda Menyerahkan Mas Kahwin Kepada Buapak Perempuan	405
1.8	Ketua-Ketua Adat Bermuafakat Terlebih Dahulu Sebelum Menyempurnakan Majlis Perkahwinan dan Adat Istiadat	405
1.9	Adat Menyembah Kedua Ibu Bapa	406
1.10	Upacara Bacaan Doa Selepas Akad Nikah dalam Adat Temenggung	406
1.11	Upacara Menyerahkan Mas Kahwin dalam Adat Temenggung	407
1.12	Upacara Akad Nikah dalam Adat Perpatih	407
1.13	Upacara Akad Nikah dalam Adat Temenggung	408
1.14	Bacaan Taklik Selepas Majlis Akad Nikah dalam Adat Temenggung	408
1.15	Mempelai Disambut Oleh Dato Lembaga, Ketua-Ketua Adat Sebelum Bersanding	409
1.16	Adat Istiadat Tepung Tawar Peralatan	409

Kebesaran dan Senjata

1.17	Alat Kebesaran Yang Sudah DiTepung Tawar akan DiPamer di Depan Rumah	410
1.18	Adat Menyalang dalam Adat Perpatih Bunga Pahar, Ponco dan Boko Dibawa ke rumah Pengantin Lelaki	410
1.19	Upacara Berbalas Pantun antara Pihak Lelaki dan Perempuan Semasa Adat Menyalang dalam Adat Perpatih	411
1.20	Seni Gubahan Hadiah Perkahwinan Adat Temenggung dan Adat Perpatih Mempunyai Makna-Makna Simbolik Melambangkan Keharmonian dan Kebahagiaan	411
1.21	Pemberian Hadiah Perkahwinan Masih Diamalkan dalam Adat Perpatih dan Adat Temenggung	412
1.22	Adat Bersiram Masih Diamalkan dalam Adat Perpatih	412
1.23	Mempelai Diarak dengan Tandu Selepas Upacara Bersiram	413
1.24	Makan Beradat Bersama Keluarga Pengantin Lelaki dan Perempuan	413
1.25	Pakaian Pengantin Adat Perpatih Pengantin Lelaki Memakai Tengkolok dan Tersisip Di Pinggang Manakala Pengantin Perempuan Bersanggul Lintang	414
1.26	Pakaian Pengantin Perempuan dalam Adat Perpatih	414
1.27	Pakaian Pengantin Berkonsep Moden dalam Adat Temenggung	415
1.28	Pelamin dalam Adat Perpatih Berkonsep Moden	415
1.29	Langit-langit dan Tabir Lingkung Dipasang Di Anjung Rumah Tempat Dato' Undang atau Dato Lembaga Berunding dalam Adat Perpatih	416

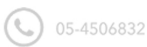

1.30	Tikar Mengkuang Alas Nikah dalam Perkahwinan Adat Perpatih	416
1.31	Boko yang Dibawa ke Rumah Buapak atau Dato Lembaga Berisi Penganan atau Wajik dalam Adat Perpatih	417
1.32	Boko Yang Dibawa ke Rumah Buapak atau Dato' Lembaga Berisi Pengganian atau Wajik dalam Adat Perpatih	417
1.33	Adat Bertandu Masih Diamalkan dalam Perkahwinan Adat Perpatih	418
1.34	Anjung Rumah Digunakan Sebagai Tempat Khas Ketua Adat Berunding dan Bermusyawarah	418
1.35	Tepak Sirih dan Bujam Digunakan dalam Perkahwinan AP dan AT	419
1.36	Bujam Epok dan Bujam Epok Bertendan	419
1.37	Sirih Junjung Sebagai Irian Hantaran dalam Perkahwinan AP dan AT	420
1.38	Peminang Yang Diletakkan Di Depan Pelamin dalam Adat Perpatih	420
1.39	Tudung Saji Tinggi Untuk Jambar atau Hidangan Ketua-Ketua Adat	421
1.40	Tilam Pandak Alas Nikah Pengantin Lelaki dalam Adat Perpatih Di Rembau	421
1.41	Tepak Sirih	422
1.42	Peminang Yang Diletak Di depan Pelamin dalam Adat Perpatih	422

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
3.1	Lokasi Majlis Perkahwinan Orang Melayu	95
4.1	Waktu Ketibaan Rombongan Lelaki Masa Akad Nikah AP dan AT	110
4.2	Perlakuan Menyambut Ketibaan Rombongan Lelaki AP dan AT	120
4.3	Lokasi Tempat Akad Nikah	125
4.4	Adat Menjemput Pengantin Lelaki	127
4.5	Perbandingan Rundingan Ketika Permulaan Majlis	133
4.6	Perbandingan Masa Rundingan dalam Majlis Perkahwinan	136
4.7	Perbandingan Adat Memberi Sirih	145
4.8	Wakil Ambil Giliran dalam Rundingan AP dan AT	147
4.9	Perbandingan Aspek Berdoa	157
4.10	Jamuan Makan dalam Majlis Akad Nikah AP dan AT	159
5.1	Strategi Perbandingan dalam Kesantunan Lisan	162
5.2	Panggilan Ganti Nama Diri Pertama AP dan AT	165
5.3	Jenis Ganti Nama Diri Kedua AP dan AT	172
5.4	Panggilan Ganti Nama Diri Ketiga AP dan AT	176
5.5	Ungkapan Rabbani dan Islam AP dan AT	179
5.6	Strategi Kesantunan Berhemah dan Berakhlak Mulia	190
5.7	Strategi Uswatun Hasanah dalam AP dan AT	201
5.8	Strategi Pemuaafakatan dalam AP dan AT	218

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka Surat
2.1	Konsep Guanxi dalam Kesantunan Budaya Orang Cina	48
2.2	Model Kesantunan Al-Ghazali (1981)	59
2.3	Model Kesantunan Za'ba (1953/2000)	65
2.4	Model Kesantunan Tenas Effendy (2005)	70
2.5	Model Kesantunan Grice (1975)	71
2.6	Model Kesantunan Lakoff (1975)	77
2.7	Model Kesantunan Leech (1983)	78
2.8	Nilai dalam Kesantunan Barat Menurut Brown & Levinson dan Leech	84
2.9	Model Kesantunan Bersepadu (MKB)	88
3.1	Lokasi Majlis Akad Nikah AP dan AT	94
3.2	Struktur Akad Nikah Orang Melayu AP dan AT	95
3.3	Kerangka Konseptual	96
3.4	Analisis Triangulasi	105
5.18	Kedudukan Hadirin Majlis Akad Nikah dalam AT	309
5.19	Kedudukan Hadirin Majlis Akad Nikah dalam AP	312

BAB 1

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Bab ini akan memfokuskan latar belakang kajian, permasalahan kajian, objektif kajian, soalan kajian, batasan kajian, kepentingan kajian dan definisi konseptual. Dengan demikian diharap bab ini dapat memudahkan perbincangan dalam bab yang berikutnya.

1.2 Latar Belakang Kajian

Kesantunan merupakan bidang sociolinguistik yang berkaitan dengan bahasa dan sosiobudaya masyarakat di seluruh dunia. Kesantunan bahasa pula menunjukkan ketinggian mutu pemikir Melayu dalam kebijaksanaan menyusun kata yang halus dan

bersopan. Konsep kesantunan berbahasa ini dapat dilihat daripada perspektif psikologi yang sering dikaitkan dengan pemikiran, perlakuan, peradaban dan keperibadian Melayu itu sendiri. Kepentingan budi bahasa dalam kehidupan orang Melayu begitu jelas dalam pantun tradisional Melayu berikut (Amat Juhari Moain, 2001, ms. 286).

Yang kurik itu kundi
Yang merah itu saga
Yang cantik itu budi
Yang indah itu bahasa.

Pantun Melayu di atas diungkapkan semasa berbicara yang mencerminkan ketinggian akhlak dan budi bahasa dalam kehidupan sosial masyarakat. Ketinggian peribadi seseorang individu diukur melalui penggunaan bahasanya secara sopan dan sempurna seperti melayani tetamu dengan baik, beradab dan halus tutur kata. Semasa berbicara seseorang itu perlu sesuaikan situasi dengan etika, adab dan nilai kesantunan yang patut dipatuhi supaya tidak menyinggung pihak yang mendengar. Nilai santun itu merangkumi budi bahasa yang dikaitkan dengan tindakan dan perlakuan manusia yang ikhlas, jujur, benar, merendah diri, pemurah, suka menolong, berjasa dan berbakti.

Perlakuan santun seseorang menunjukkan kejernihan fikiran, ketinggian nilai akhlak, budi bahasa dan kemurnian akal budi. Ketinggian peribadi seseorang individu diukur melalui penggunaan bahasanya secara sopan dan halus tutur kata. Semasa berbicara dalam situasi tertentu banyak etika, adab dan nilai kesantunan yang patut diketahui supaya tidak menyinggung pihak yang mendengar (Mustafa Haji

Daud, 1995, ms. 87-131). Terdapat banyak kajian tentang kesantunan berbahasa yang dipelopori oleh pengkaji-pengkaji terdahulu di dalam dan di luar negeri. Di Malaysia, kajian tentang kesantunan telah dipelopori oleh Za'ba (1950). Seterusnya, kajian tentang kesantunan dilakukan oleh ramai pengkaji seperti Asmah Haji Omar (1992), Abdul Mua'ti @ Zamri bin Ahmad (2002), Noriati A. Rashid (2005), Salinah Jaafar (2005), Nor Hashimah Jalaluddin (1994), Abdullah Yassin (1998) dan Jamaliah Ali (1997). Di Indonesia, pelopor kajian kesantunan berbahasa yang terkenal Tenas Effandy (2003). U.U Hamidy (2006) dan di Singapura Mohammad Ariff Ahmad telah mempelopori kebudayaan, adat dan kesantunan orang Melayu. Kajian di Timur oleh Mohammad Farghal dan Ahmad Borini (1997, ms. 84), iaitu “mengenai ajaran dan fahaman agama menentukan strategi berbahasa”. Di Jepun, kajian kesantunan bahasa dibuat oleh Osamu Mizutani (1997). Kesantunan bahasa menurut Osamu dipengaruhi oleh faktor agama, kepercayaan, sistem nilai, budaya, sosial dan bahasa masyarakat yang diamalkan dalam lingkungan.

Kemasukan Islam ke Tanah Melayu telah mengalami perubahan warisan kebudayaan yang pesat dan Islam telah menjadi asas utama kebudayaan Melayu seperti yang telah dijelaskan dalam bahawa adat dan kebudayaan orang Melayu harus sesuai dengan Islam dan didasarkan kepada ketentuan Allah S.W.T seperti dalam ungkapan adat istiadat ‘bersendi syarak dan syarak bersendi kitabullah’ (Tenas Effandy, 2007, ms.17). Ini jelas menunjukkan nilai santun dan jati diri orang Melayu banyak terdapat dalam ungkapan yang digunakan dalam masyarakat Melayu sebagai pedoman dalam kehidupan seperti syair, gurindam, seloka, pantun yang sering digunakan dalam upacara pernikahan, musyawarah dan permuafakatan. Namun,

